

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt ketvirtieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2022 m. sausio 21 d.

Nr. 3 (1457)

Neužmirškime, kodėl esame laisvi

1991 metų Sausio 13-ąją mūsų laisvės troškimas buvo stipresnis už agresoriaus tankus. O begalinis vienybės jausmas ir šildė, ir telkė, ir drąsino. Sausio 13-ąją ištirpo bet kokie buitiniai rūpesčiai, neegzistavo problemos, rūpėjo tik žinios, kurias transliavo radijas ir televizija... Ar pasigendame to dabar? Taip. Ne, ne tankų – vienybės, susitelkimo.

LPKTS Kauno filialo nariai Sausio 13-osios minėjime

Ši diena yra ne liūdesio diena, nors atnešė daug skausmo, bet tai ir mūsų pergalės diena. Mes turime prisiminti, kodėl esame laisvi. Sausio įvykiai yra mūsų istorija, apie juos ne tik skaitome, bet daugelis ir patys dalyvavome ir atsimename to meto ryžtą bet kokia kaina apginti laisvę.

Sausio 12-osios vakare Kauno Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje sužydėjo „Neužmirštuolių pieva“, o take nuo „Laisvės“ paminklo iki Amžinosios ugnies liepsnojo 14 aukurų. Visa tai skirta atminti žuvusiems už Lietuvos laisvę. Skambėjo patriotinės eilės, muzika bei dėkingumas už apgintą laisvę ir turimas galimybes, buvo dalijamasi prisiminimais iš įsimintinų 1991 m. sausio dienų, kai Nepriklausomybę atkūrusi Lietuva patyrė sovietų karinę agresiją.

Sausio 13-osios rytą vyko pilietinė akcija „Atmintis gyva, nes liudija“ – dešimčiai minučių languose

buvo uždegtos vienybės ir atminimo žvakutės. Šv. Arkangelo Mykolo (Įgulos) bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios, o 12 val. skambėjo Kauno kariliono varpai.

Pagerbdami Laisvės gynėjų atminimą Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kauno filialo nariai Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje padėjo gėlių prie Amžinosios ugnies ir Laisvės paminklo. Susirinkę į LPKTS buveinę pratęsė minėjimą: buvo dalijamasi prisiminimais, koncertavo choras „Ilgesys“.

Petrašiūnų ir Romainių kapinėse vyko Laisvės gynėjų Tito Masiulio ir Juozo Vaidoto atminimo pagerbimas. Vakare Laisvės gynėjų dienos minėjimo renginiai persikėlė į Kauno tvirtovės VI fortą, kur vyko Lietuvos šaulių sąjungos Vytauto Didžiojo 2-osios rinktinės šaulių priesaika, jaunųjų šaulių pasižadėjimas tarnauti Tėvynei, buvo galima apžiūrėti lo-

Prie Vytauto Didžiojo karo muziejaus gistikos aikštelėje eksponuojamą karinę techniką.

Tradiciškai Sausio 13-ąją Vilniuje iškilmingo minėjimo metu buvo įteiktos Laisvės premijos. Jos už ryškiausią Lietuvos Katalikų Bažnyčios kovą su totalitariniu Sovietų sąjungos režimu – 17 metų trukusią ir stebuklui prilygusią Lietuvos tikinčiųjų pogrindinio leidinio „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika“ leidybą paskirtos Telšių vyskupui emeritui Jonui Borutai SJ ir Eucharistinio Jėzaus seserų kongregacijos vienuolėms Bernadetai Mališkaitei SJE ir Elenai Šiuliauskaitei SJE.

Prisiminkime ir neužmirškime Sausio 13-osios įvykių, kurie suvienijo mūsų tautą ir sustiprino mūsų tikėjimą Laisve. Tai yra didžiausia kiekvieno žmogaus, Tautos bei Valsybės vertybė.

„Tremtinio“ inf.

Nuotr. Audronės Bendokienės

Laisvės be moralės ir atsakomybės nebūna

Laisvės premijos laureatės, Eucharistinio Jėzaus kongregacijos sesers Bernadetos MALIŠKAITĖS kalba, pasakyta Sausio 13-ąją

Kai sužinojau, kad esame nominuoti premijai, prieš akis iškilo Juozo Zikaro Laisvės statula. Ne tiek ji, kiek aukštas jos pjeđestalas su jame įamžintomis kovomis, vedusiomis Lietuvą į laisvę... Esu dėkinga LR Seimui, kad skirdami Laisvės premiją „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ bendradarbiams siunčiate žmonėms žinią, jog ginti tikėjimo laisvę – reiškia ginti pagrindines žmogaus teises ir sieki būti maįstančiu, atsakingu žmogumi. Laisvės statulos papėdėje regiu visus tuos, kurie nepakluso svetimam ideologijai ir prieš kuriuos vyk-

dytus nusikaltimus „Kronika“ viešino.

Stebuklas, kad, žinant KGB sekimo mastą, „Kronika“ ėjo septyniolika metų. Sunaikinti jos nepavyko ne dėl to, kad leidusieji ar bendradarbiavusieji būtų buvę išskirtinai drąsūs, bebaimiai, turintys ypatingų galių išlikti. Taip tikrai nebuvo. Už „Kronikos“ dauginimą ir platinimą buvo nuteista 14 žmonių, kurių kalinimo ir tremties metus sudėjus kartu, už kiekvieną išėjusį „Kronikos“ numerį, o jų – 81, yra sudėta maždaug vienerių metų nelaisvės kalėjime ar tremtyje auka... Pasiuokojimas dėl

kilnaus reikalo visada anksčiau ar vėliau yra vaisingas. Bet ar to būtų užtekę? Tikrai ne. Tuos metus jautėme ir juos išgyvenome kaip galijoto ir dovyduko kovą, ir kiekvienas, prisidėjęs prie „Kronikos“ leidimo, galėtų konkrečiais faktais paliudyti apie Apvaizdos ranką, ypač juos globojusią pačiais sunkiausiais momentais.

Šiandien visus Lietuvos žmones, ir ypač to laikmečio bendraminčius, noriu sveikinti su pergale – ištikimybė Dievui, Tėvynei, žmogui buvo ir lieka prasminga ir palaiminta.

(keliamo į 3 psl.)

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarui Jonui Vileišiui – 150

„Aš patsai ir mano amžiaus žmonės galime jaustis be galo laimingi, kad mums teko pragyventi tie ilgi pasikeitimo etapai, po kurių iš užmaršties, pavergtos ir niekinamos tautos išaugome sau žmonėmis su drąsia pretenzija reikštis šiame pasaulyje ir tarti lygiai su kitais savo žodį, kaip laisvi su laisvaisiais. Ir mes judinome žemę!“ – tokiais žodžiais J. Vileišis pats apibūdino savo gyvenimą.

Sausio 3 dieną sukako 150 metų, kai gimė 1918 m. Vasario 16-osios Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras, teisininkas, žymus visuomenės ir politinis veikėjas Jonas Vileišis. Prieš pristatant Joną Vileišį,

Jonas Vileišis, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras

būtina paminėti Vilniuje, T. Kosciūškos gatvės skvere, paminklą, skirtą broliams Jonui, Petriui ir Antanui Vileišiams, tautinio atgimimo žadintojams, Nepriklausomos Lietuvos kūrėjams. Skulptūros – trijų prie stalo sėdinčių brolių figūros (skulptorius Regimantas Midvikis, architektai Linas Krūgelis ir Ričardas Krištapavičius, projekto autorius R. Midvikis), idėja yra simbolinė, tačiau visiems suprantama, atspindinti jų tarpusavio ryšį ir santykius su visuomene. Paminklo atidengime dalyvavo Jono Vileišio duktė Rita Vileišytė-Bagdonas, proanūkis Gediminas Tursa.

Broliai Petras, Antanas ir Jonas lietuvių žadinti pradėjo XIX a. antroje pusėje.

(keliamo į 6 psl.)

Sudėtingi gyvenimai, sunkūs pokario likimai

Aurelija MYKOLAITYTĖ

Šis straipsnis gimė neatsitiktinai: gruodžio 22 d. Žaliosios rinktinės partizanų vadui Izidorui Pucevičiui-Radvilai sukako 120 metų, kai jis gimė 1901 m. Naujasodyje, Šeduvos valsčiuje. Vienmetis su Juozu Vitkumi-Kazimieraičiu, Lietuvos karininku, taip pat pasilikusiu Lietuvoje ir sulaukusiu panašaus likimo. Radvila žuvo 1945 m., Kazimieraitis – 1946 m., abiejų šeimos buvo persekiojamos. Apie savo tėvą liudija dukterys, kaunietė Aldona Gudaitienė ir vilnietė Gražina Palionienė, kurioms visam gyvenimui įstrigo paskutinis planuotas, taip ir neįvykęs, susitikimas: atėjusios su mama į susitikimo vietą, ūkininko sodybą, išgirdo šūvius, kurie iš pasalų pakirto jauno karininko gyvybę – tais žūties metais Izidorui Pucevičiui dar tik turėjo sueiti 44-eri.

Kodėl tiek mažai karininkų pasiliko okupuotoje Lietuvoje? Aloyzo Barono autobiografiniame romane „Lieptai ir bedugnės“ teko skaityti, kad tie, kurie labiausiai agitavo priešintis artėjančiai sovietų priespaudai, kone patys pirmieji suskubo trauktis iš Lietuvos. Gražūs lozunginiai žodžiai taip ir netapo darbais. Dukra Aldona, gyvenanti Kaune, prisimena, kad ir jos tėvai sulaukė pasiūlymo krautis daiktus ir išvykti. Tada šeimos galva pasakė: „Kai tėvynė pavojuje, aš jos nepaliksiu!“ Tai buvo nuosprendis tiek sau pačiam, tiek savo šeimai, – karininkas, be abejonės, suprato, kad jėgos nėra lygios, bet kartu tai buvo savo pašaukimo įgyvendinimas.

Būti kariu Izidorius Pucevičius siekė labai atkakliai: jau turėdamas mokytojo tarnybą, sugalvojo studijuoti karybos mokslus, kuriuos sėkmingai baigė gaudamas leitenanto laipsnį. Karininko karjeros anaipol nepavadintum idealia: 1934 m. prisidėjo prie voldemarininkų organizuoto perversmo, kuriam laikui buvo nušalintas nuo tarnybos. Paskui vėl sugražintas, tad jau dalyvavo 1939 m. žygyje į Vilnių, pelnė kapitono laipsnį ir galėjo kartu su šeima apsigyventi Vilniuje.

Maištingas šio karininko būdas pasireiškė ir vokiečių: liudijama, kad kurį laiką eidamas Šeduvos karinio komendanto pareigas kartu su prelatu Mykolu Karosu (šiam kunigui 2018 m. buvo suteiktas Pasaulio tautų teisuolio vardas) bandė gelbėti žydų šeimas, o pradėjęs burti partizanus į jų gretas atsisakė priimti žydšaudžius. Beje, tokią partizanų vadų laikyseną yra paliudijęs ir Jonas Laucė, savo slapstymosi patirtis aprašęs romane „Negandų metai“. Karo metais būsimois partizanų vadams įstojo į generolo Povilo Plechavičiaus organizuojamą rinktinę.

Duktė Aldona pabrėžia, jog jos tėvas buvo vienas pirmųjų Lietuvoje ėmęsis telkti Šiaurės ir Vidurio Lietuvos partizanus, kūręs Žaliosios rinktinę, kuri nedavė ramybės siekusiai įsitvirtinti sovietinei valdžiai. Šio partizaninio sąjūdžio centru tapo Šeduva, kurioje 1944 m. įvyko Tėvynės gelbėjimo komiteto posėdis.

Prieš rinktinės partizanus (būta apie 100) buvo mestos didžiulės kariuomenės pajėgos, kurioms priešintasi ne tik patriotine nuostata žūtbūt ginti tėvynę, bet ir karine taktika, išmoka karo tarnyboje ir pritaikyta partizaninėje kovoje: pavyzdžiui, Liaudiškių kautynėse persukus miško biržių susikirtimuose stovėjusius stulpus su numeriais, pavyko taip suklaidinti priešus, kad šie net ėmė šaudyti vieni į kitus. Mums toks pasakojimas dabar gali atrodyti kaip graži

legenda, bet tai kaip tik liudija, kokie svarbūs ir nepakeičiami buvo karininkai, gebėję geriau koordinuoti partizaninę kovą.

Galbūt partizanų vado gyvenimas nebūtų nutrūkęs taip greitai, jeigu ne

Izidorius Pucevičius-Radvila

sovietų agentai, jau partizaninio judėjimo pradžioje infiltruoti į partizanų gretas. Iš jų buvo sužinota, kur link trauks pati Žaliosios rinktinė, ir kad vadas dar norės pasimatyti su savo šeima: žmona ir dukromis.

Yra užrašyti prisiminimai partizano, kuris lydėjo Izidorių Pucevičių tą naktį, kada vadas buvo iš pasalų nušautas. Tai buvo giedra, rami rugpjūčio 26-osios naktis, net kaimo šunys tylėjo. Abu keleiviai, nieko nenujausdami, kalbėjosi apie gyvenimą, juokavo. Matyt, labai laukta susitikimo su šeima, tad kuriam laikui prarastas budrumas: jojiką plyname nukirstų rugių lauke buvo nesunku sekti jo tykojusiems sribams ir Panevėžio apskrities KGB vadui. Liudininkas prisimena: „Jau po pirmos salvės jis turėjo būti mirtinai sužeistas, nes sudejavęs nukrito nuo arklio ir neatsišaudė“.

Žaliosios rinktinės partizanų vado kūnas gulėjo išniekintas Rozalimo miestelio aikštėje (dabar ji pavadinta Laisvės vardu), paskui buvo išvežtas į pelkėtą vietą, kurią įsidėmėjo vietinės moterys. Tik žmonos Stasės Pucevičienės (Gylytės) dėka palikai buvo atrasti ir perkelti į Radviliškio kapines. Taip sudegė jauno žmogaus gyvenimas: kaip auka vykdančio kario – tėvynės gynėjo pašaukimą. Taip išsipildė Žaliosios rinktinės vado Izidoriaus Pucevičiaus-Radvilos žodžiai, pasakyti karo pradžioje, 1941 m.: „Laisvė – ne išmalda, kurią gali kas nori duoti. Laisvė – tai garbė, teisė būti savarankiškam, ją reikia iškovoti“.

Šeimos persekiojimai

Paprastai rašant apie partizanus akcentuojamas vyriškas ryžtas, valia priešintis ir neretai užmirštama, kad toje kovoje ne mažiau dalyvavo ir kovotojo šeima, kuri gerai žinojo, kuo rizikuoja: tremtimi, sunaikinimu, užmarštimi. Artimieji galėjo patirti tiek dvasinę, tiek fizinę prievartą, būti išjuokiami, atskiriami kaip svetimi, paniekiamai vadinami buožiu ir banditų vaikais, stumiami į skurdą, verčiami prisitaikyti ir pasiduoti vergiškai dvasiai. Kai kurie, į kuriuos kreipdavosi pagalbos, net drįsdavo pasakyti: „Ką norėjo, tą gavo!“

Dviejų mažamečių mama Stasė Pucevičienė, trokšdama apginti dukteris nuo gresiančios tremties, buvo priversta keliauti iš vienos Lietuvos vietos į kitą, apsistoti pas gerus žmones, tarnauti jiems, kad nebūtų našta. Tokių klajojančių šeimų pokariu buvo ne viena. Dukterys prisimena, kaip grįžo į Kauną, tikėdamas, kad jas galės priimti tėvo bičiulis, žinojęs sunkią šeimos situaciją ir pasisiūlęs padėti: priartėjusios prie jo namo, pamatė pastatą, apsuptą NKVD, ir nieko nelaukdamos turėjo traukti kitur.

Mama su dukterimis laikinai apsiostodavo tai šen, tai ten, padėjo dirbti ūkio darbus, prie kurių nebuvo pratętos gyvendamos Kaune ir Vilniuje. Visko teko patirti. Aldona yra užrašiusi tokius prisiminimus iš savo mokyklinių metų, kai teko glaustis pas globėjus Panevėžyje: „Turėjau atlikti tam tikrus darbus: pašerti kiaulę, kuri, pasirodo, buvo neėdrus kuilys; skalavau skalbinius žiemą šaltame vandeny; man buvo normuojamas maistas. Kūčių vakarą mielai stovėjau eilėje prie duonos, kad nereikėtų alkanai sėdėti prie šventinio stalo“.

Alvydas Šlepikas romane „Mano vardas – Marytė“ yra aprašęs skaudžią vilko vaikų dalią, varganą jų gyvenimą klaidžiojant Lietuvoje iš namų į namus, išnaudojimo kartumą, bet tokią dalią patyrė ir partizanų vaikai, kurie irgi buvo nereikalingi, atstumti: tiek pačios sistemos, tiek jos pavergtų žmonių, praradusių paprasčiausią žmogiškumą. Turbūt kolonizatoriai intuityviai jautė, kad būtent šie partizanų vaikai stengsis išsaugoti atmintį tų, kurie buvo pasipriešinimo dalyviai. Kita vertus, visada būta ir jokiais išskaičiavimais neparemto žmonių gerumo: abi dukterys sėkmingai baigė mokslus, galėjo studijuoti aukštosiose mokyklose, įsidarbinti.

Tikra kovotoja galima laikyti Izidoriaus Pucevičiaus žmoną Stasę: moteris stengėsi, kad dukros ne tik gautų išsilavinimą, bet ir niekada neužmirštų savo tėvo karininko, partizanų vado. Duktė Aldona, net ir būdama garbaus amžiaus, tebėra užsidegu-

si tos atminties puoselėtoja, į šį darbą siekia įtraukti ir savo artimuosius.

Vietoj pabaigos

Straipsnis būtų neužbaigtas, jeigu nepaminičiau dar vieno žmogaus, daug prisidėjusio prie Izidoriaus Pucevičiaus atminimo puoselėjimo. Tai kaunietė Elena Cemnolonskienė, ilgametė leidyklos „Šviesa“ darbuotoja, Maironio literatūros muziejaus atnaujinimo darbų iniciatorė. Ji gerai atsimena partizanų vado dukterį Gražiną, su kuria kartu lankė mokyklą: pastebėjo, kokia ši mergaitė liūdna, bet net neįtarė, kad jos tėvas žuvo partizanaudamas. „Sėdėjau tame pačiame suole ir draugavau su atvykusia iš Kauno Gražina Pucevičiūte, Žaliosios rinktinės partizanų vado Radvilos dukra, bet apie tai ji jokių būdu neprasitarė. Buvo tyli, jautri ir kažkodėl liūdna. O kodėl – sužinojau tik po 50-ties metų“, – prisimena dukterų amžininkė.

Taigi tylėta, neišsuduota net artimiausioms draugėms. Greičiausiai šios pokario kartos žmonės nešiojasi dar labai daug niekam neiškaktų žodžių. Eleną labiausiai žeidžia nesupratimas, kurį jaučia jaunosios kartos kuryboje, ypač Mariaus Ivaškevičiaus romane „Žali“. Nekaltina, nesmerkia, o tik klausia, kodėl. Išties, kodėl kitas gali šaipytis iš kančios, kurios pats nepatyrė, bet žino? Vienas iš šiuolaikinių žydų filosofų, Avishai Margalit, yra sakęs: mes turime prisiminti radikalaus blogio aukas, nusikaltimus žmogiškumui. Partizanų šeimos kaip tik buvo tos aukos.

Kaunietė Elena Cemnolonskienė parašė eilėraščių Žaliosios rinktinės vadui ir jo suburtiems partizanam atminti:

Miško broliams – Žaliosios rinktinės partizanam

Jūs kritot nelygioj kovoj jauni
už gimto krašto laisvę.
Išniekinti viešai – nuogi, basi,
Jūs šiurpinot miestelių aikštes...

Gedėjo, kentė Lietuva,
tvirtai dantis sukandusi.
Vaitojo ne viena mama,
brangių sūnų netekusi.

Kai žuvo kapitonas Radvila,
rinktinės įkūrėjas, vadas,
visi žūtbūt kovoti su narsa
prisiekė, šaunūs partizanai!

Be galo daug šventų aukų
ant laisvės aukuro sudėjot!
Dėl Lietuvos žalių laukų
gyvybės savo negailėjot!

Dabar – gyvi laisvoj šaly –
negalime pamiršti Jūsų žygių.
Tegul kiekvienoje širdy
neužmiršimo gėlės žydi!

Nepriklausomoje Lietuvoje Žaliosios rinktinės partizanų vadas buvo pagerbtas Prezidento dekretu suteiktu majoro laipsniu, apdovanotas Vyčio kryžiaus ordinu, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, Pasipriešinimo dalyvio kryžiumi. Izidoriaus Pucevičiaus-Radvilos kapas – Radviliškio naujųjų kapinių centre, už paminklo žuvusiems Lietuvos laisvės kovotojams.

Įvykiai, komentarai

Išvažiavo Putino saulės parvežti?

Dar nenurimo Sausio 13-osios minėjimą gožiantis minios staugimas ir švilpimas, paširpinęs Lietuvą ketvirtadienį, o pirmadienį į Baltarusiją išvyko žmonių grupelė, pasivadynusi „Lietuvos piliečių delegacija“. Tie žmonės – grupelės vadovė Erika Švenčionienė, prezidentus (!) kandidatavęs Kazimieras Juraitis, buvęs Seimo narys Audrius Nakas, Vaida Juozapaitytė, Jonas Kovalskis, Agnius Rušys, Robertas Stragis. Jei nežinote, kas jie, tai štai – jie yra buvusio Socialistinio liaudies fronto lyderio Algirdo Paleckio naujo judėjimo „Teisingumo aušra“ nariai.

Vieni labiau aktyvūs, kiti – mažiau. E. Švenčionienė – nuo seno aršus vakarietišku keliu einančios Lietuvos priešas: pasižiūrėjęs į jos veiklą ir bendražygius, randi visą puokštę Kremliaus garbintojų: Vaidas Žemaitis (Lekstutis), Vytautas Štustauskas, Pranciškus Šliužas, Algirdas Paleckis, Antanas Kandrotas (Celofanas)...

Kiti grupės nariai – visiškai tokie patys, vienijami neapykantos vakarietiškai Lietuvai ir Landsbergiui. Pavaldinti juos tiesiog marginalais būtų klaida – kur kas tiksliau būtų juos įvardyti Lietuvos valstybės ir nepriklausomybės priešais, kurių veikla balansuoja ant įstatymo ribos. Tokios

Lietuvos, kokia yra dabar – nepriklausoma, demokratinė, NATO ir ES narė – jiems nereikia. O ar jiems reikia tokios kaip Rusija, Baltarusija – sunku pasakyti, gali būti, kad jiems apskritai Lietuvos valstybės nereikia. Nelygu, kokią užduotį Kremlius davė...

Tai štai tokie žmonės išvažiavo į Baltarusiją. Klausimas – ko, Putino saulės? Be abejo! Net neabejokime, jog netrukus išgirsime, kad Lukašenka bendravo su „teisėta Lietuvos žmonių valdžia“ ir net užmezgė su „tikrąja Lietuvos valdžia“ diplomatinis santykius. Gi E. Švenčionienė atvirai teigia, kad „važiuoja kalbėtis su teisėta Baltaru-

sijos valdžia“, o internetinis Kremliaus propagandos ruporas „Būki-mevieningi.lt“ paskelbė, kad „Lietuvos valdžiai nutraukus bet kokius santykius su Baltarusija, iniciatyvos juos atkurti imasi Lietuvos pilietinė visuomenė. Sausio 17–20 d. Minske viešės Lietuvos piliečių delegacija. Ji perduos žinią Baltarusijai, kad labai didelė Lietuvos gyventojų dalis nenori konfrontacijos su Baltarusija, atvirksčiai – nori normalios, geros kaimynystės“.

Bet dar įdomesnė yra informacija apie tai, ką ta grupelė veiks Minske: „Delegacijos vadovė poetė, renginių organizatorė Erika Švenčionienė tikina, kad Minske delegacijos laukia

susitikimai su Baltarusijos užsienio reikalų ministru Vladimiru Makėju, Baltarusijos Parlamento vadovybe, Kultūros ministerijos atstovais, esą vyks diskusijos su Demokratinių Jėgų Apskritojo Stalo dalyviais bei ekspertų bendruomene. „Taip pat laukia bendravimas su žiniasklaida ir tiesioginiai kontaktai su gausiu būriu paprastų Baltarusijos piliečių, kurie taip pat yra suinteresuoti atkurti normalius, draugiškus, taikius, konstruktyvius santykius su kaimynine lietuvių tauta“, – teigia ji“.

Jūs manote, tie veikėjai per „protesto mitingą“ sugalvojo pas Lukašenką važiuoti? Gi reikėjo laiko suderinti vizitą „vyriausybinio lygmeniu“: gauti vizas, suplanuoti, kada juos priims ministrai ir parlamentariai (o gal ir Lukašenka?) ir t. t. Kas visa tai organizavo ir kada? Klausimai neabejotinai priklauso Valstybės saugumo departamento kompetencijai. Kad tik pavėluota nebūtų!

Po Sausio 13-osios ateis Vasario 16-oji, vėliau – Kovo 11-oji

Išskirtinės buvo trisdešimt pirmosios Sausio 13-osios metinės. Jas šį kartą šventė Kremlius. Pernai prasidėję „šeimos maršai“ galutinai atidengė savo paskirtį – paneigti Lietuvos kovą už laisvę ir demokratiją, o pasiektą nepriklausomybės pergalę paversti net neabejotinai, bet priešingu rezultatu. Na, o kadangi Lietuvos kelias į nepriklausomybės atkūrimą ir sėkmingi žingsniai Lietuvą įtvirtinant demokratiniame Vakarų pasaulyje neatsiejami nuo Vytauto Landsbergio ir Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos veiklos, tai pirmiausia ši pavardė ir partija tampa Kremliaus ir valstybingumo priešų taikiniu. Kai kada – tikrąja to žodžio prasme – prisiminkite socialdemokrato, darbiečio A. Skardžiaus poelgį, kai prieš keletą metų jis į Seimą atsinešė taikiniu paverstą Gabrieliaus Landsbergio nuotrauką... Sakysite, nevykęs pokštas? Nieko panašaus! Tai gerai apgalvota provokacija, kurios tikslas – įbauginti, išmušti iš savitvardos. Pernai tą patį motyvą atkartoję per rugpjūčio riaušes prie Seimo pastatytos kartuvės.

Ir štai po visų šitų neapykantos išpuolių vis atsiranda, atrodytų – sąmoningų – politologų ir veikėjų, kalbančių, kad „Vyriausybė nesikalba“, kad „ten susirinko žmonės, kurie nori būti išklaustyti“ ir t. t. Bet visiškai nesuvokiama, kad po to, kai minia staugimu ir švilpimu sutrikdė Sausio 13-osios aukų pagerbimo rimitį, demonstratyvia nepagarba už-

gožė ne tik Ministrės Pirmininkės Ingridos Šimonytės ir Seimo Pirmininkės Viktorijos Čmilytės-Nielsen kalbas, bet ir Laisvės premijos laureatės vienuolės Bernadetos Mališkaitės žodžius, net tarp kunigų atsirado veikėjų, drįstančių kalbėti apie „neišklausomus Lietuvos piliečius“!

To jau per daug! Bet kokios kalbos apie tai, kad „dabartinė valdžia

pati kalta, nes nesikalba“, yra dar vienas tos pačios destruktinės minios argumentas, tik šįkart politologų ir politikų lūpose. Tai neapykantos, pasėtos dar Sąjūdžio laikais, puoselėjimas: kai Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininku buvo išrinktas Vytautas Landsbergis, valdžią praradę kolaborantai, persivadinę Lietuvos komunistų partija, palei-

do šmeižto ir neapykantos mašiną prieš šį žmogų ir jo bendražygius. Ta neapykanta, kaip koks puoselėjamas Sosnovskio barštis, išplito, sukerojo ir suvešėjo. Savaimė taip nebūtų įvykę, jei ne TS-LKD priešų pastangos nuolat palaistyti ir patręsti tą barštį melo ir šmeižto dozėmis. O trašų yra – Kremlius parūpina. Net tiesiogine prasme!

Todėl nebūkime naivūs – tai ne paskutinis kartas, kai Kremliaus inspiruojami minios organizatoriai rengia išpuolius prieš Lietuvos demokratinių kelių: po Sausio 13-osios bus Vasario 16-oji, vėliau – Kovo 11-oji... Gali būti, kad vien švilpimu ir riksmu minia neapsiribos. Negi ir tada atsiras politologų ir politikų, pliuropiančių, kad „Vyriausybė nesikalba“?

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Laisvės be moralės ir atsakomybės nebūna

(atkelta iš 1 psl.)

Pamenu, jau ūgtelėjusią tėvai mokė, jei reikėtų rinktis tiesą ar laisvę, rinkis tiesą: „Nepamiršk, kad per visus amžius dėl tiesos, tikėjimo, sąžinės laisvės žmonės sudėjo labai dideles aukas... mūsiškės – tik dar vienas lašas vandenyne. Prasilenksi su tiesa, pasiklysi,“ – sakydavo mama.

„Kronikos“ stiprybė – faktai. O tiesos, panašiai kaip šviesos, po puodu nepavoši. Senolių išmintis sako, kad tiesoje glūdi laisvės galia, na o „melo kojos – trumpos ir molinės“. Žinoma, galima žmogų ir tautas pavergti iš išorės – surakinti grandinėmis ar pančiais, bet aukos jauseną, kuri mus daro bejėgiais, prisiimame patys – iš vidaus; jos neišleisdamos žmogus, „ir gimęs grandinėse“, gali būti laisvas. Mat laisvė ir tiesa – dovana nuo Dievo... Krikščioniui tai – Jėzus Kristus, apie save liudijęs: „Aš esu Tiesa, Kelias ir Gyvenimas. Tiesa padarys jus laisvus.“

Iš šiandien žinomų pasaulio mąstytojų, kurie nelyginant senieji pranašai, girdėti perspėjantys žodžiai, kad pasaulyje nyksta pati objektyvios tiesos samprata, ir kad žmonės turėtų išsigąsti ir susimąstyti, nes jai išnykus, dėl praktinių sumetimų melas gali tapti tiesa... Manau, kad Sausio 13-oji kiekvienam yra geras laikas permąstyti savo santykį su tiesa ir laisve: laisvas nuo ko ir laisvas kam? Ir kad laisvės be moralės ir atsakomybės nebūna.

Šiais metais Sausio 13-oji yra trisdešimt pirmas kartas, kai stovime čia ir prisimename... Ir duok Dieve, kad toji atmintis mūmyse ir per kartas neišblėstų. Istorija – sausi faktai. Atmindami mes jiems suteikiame prasmę, o patys įgauname tapatybę. Didele dalimi esame tuo, kuo mus padarė praeitis. Žydu kilmės anglų intelektualas, filosofas, teologas, rabinas Jonathanas Saksas yra sakęs: „Tą palikimą renkuosi saugoti kitų kartų

labui, nes, priešingu atveju, be tapatybės kas aš – dulakė ant begalybės paviršiaus“.

Sausio 13-osios naktį, tikriausiai kaip ir dauguma jūsų, su jaunimo grupe iš Kybartų buvau prie Seimo rūmų. Per naktį išgyventa, išjausta, viltasi ir melstasi tiek ir taip, kad atrodė ne naktis, o šimtmetis... Nepaisydami grėsmingos nežinios, kurią stiprino kaustantis šaltis, nerimo ir baimės agresijos akivaizdoje, dvasios vienybę ir jos jėgą tiesiog apčiuopiamai jautėme: už tiesą ir laisvę buvome pasirengę žūti.

Šiandien, kaip ir kasmet, susirenkame ne žūti, o gyventi, kad žuvusiųjų auka įgautų prasmę, kad tik ji, Lietuva, būtų laisva ir teisinga... kad joje žmogui būtų gera gimti ir augti.

Užbaigti savo kalbą noriu to paties J. Sackso žodžiais: „Mylėkime savo artimą. Mylėkime ateivį, išgirsime šauksmą to, kurio kiti negirdi.

Išgelbėkime vargstantį iš jo vargų. Rūpinkimės visų orumu. Paskatinkime turintį daugiau, nei jam reikia, dalytis savo palaime su tais, kurie turi mažai. Pamaitinkime alkstantį, pri-glauskime benamį, pagydykime sergantį kūnu ir dvasia. Kovokime su neteisybe, kad ir kas ją darytų ar kad ir kam ji būtų daroma... Tai moraliniai, ne ekonominiai ar politiniai dalykai. Tačiau be jų laisvė negyvuos. Moralė nėra pasirinkimas. Ji – būtinybė. (...) Ir kartais gelbėdamas kito kūną, išgelbsti savo sielą“.

Taigi pretenzingai neklauškime, ką man davė laisvė ar gyvenimas. Klausime: ko gyvenimas nori iš manęs, ir ką aš jam galiu duoti?

Nuo savęs norėčiau palinkėti, kad taip, kaip tą lemtingąją Sausio 13-osios naktį jautėme vieni kitus, taip ir šiandien jaustume. Kad mūsų rūpestį savimi, labiau ir sparčiau keistų rūpestis mumis, nes be tvaraus „mes“ nebus ir autentiško „aš“.

Turime dar labiau susitelkti

Angelė JAKAVONYTĖ

Pastarosiomis dienomis žmones, mylinčius ir gerbiančius savo tautą ir valstybę, sujaudino ir labai papiktino šaukiantys ir klykiantys protestuotojai, kuomet vyko Sausio 13-osios aukų bei visų kovojusių ir gynusių šventą Lietuvos žemę pagerbimas. „Gėda, gėda, gėda...“ – garsiai rėkė, klykė, trimitavo grupelė pikto žmonių. Šie žodžiai ironiškai atspindėjo ne veiksmus ar žodžius tų, kuriems jie švilpė, bet juos pačius. Juk ne kam kitam, o jiems turėtų būti gėda dėl laisvės kovotojų atminimo sutrypimo, nebuvimo anuomet, kai reikėjo saugoti Parlamentą.

Manau, kad jie nebuvo ir tą baisią Sausio 13-osios naktį, kuomet lietuviai savo kūnais ir krauju išsaugojo Lietuvos Nepriklausomybę. Jų artimieji nebuvo kankinami KGB, nekėlė Sibiro kalėjimuose, neaukojo savo gyvybių už Lietuvos laisvę, nes būtų supratus, ką Sausio 13-oji reiškia tiems, kurie buvome prie Televizijos bokšto ar saugojome Parlamentą, o ypač tiems, kurių artimieji žuvo gindami Lietuvos laisvę ar kurių artimieji buvo išniekinti, sušaudyti KGB rūmuose, lageriuose, kurie net nežino, kur yra jų artimųjų kūnai. Argi taip elgtųsi tie, kurie savo noru būtų atėję ginti Laisvės tuomet, tą baisiąją sausio naktį?

Jie tą šventą valandą drįso šaukti, rėkti, baubti, kai tuo metu daugelis žmonių šluostėsi ašaras, meldėsi ir prašė Dievo, kad daugiau ta siaubinga diena nepasikartotų. Jie savo veiksmais sutrypė viską, kas yra švenčiausia – paniekino kovotojus už Lietuvos laisvę ir jų atminimą.

Tikrai yra labai gėda, kad tarp šių mitinguotojų buvo LR Seimo narių, kurie vietoje to, kad būtų sustabdę klykiančią ir rėkiančią minią, patys aktyviai prisijungė prie jų. Tai tikrai yra gėda... gėda... ir labai gėda, kad tokie Seimo nariai atstovauja Lietuvos žmones.

Anuomet, prieš 31 metus, kai mūsų šventą Lietuvos žemelę puolė atėjūnai, buvo labai baisu, skaudu ir siaubinga. Bet anuomet puolė ir mes gynėmės nuo atėjūnų, kurie norėjo jėga paimti į savo rankas Vilniaus televizijos bokštą, bandė šturmuoti Radijo ir televizijos komiteto pastatą, Parlamento pastatą ir kitus valstybiniam perversmui reikšmingus objektus. Norėjo atimti mūsų Laisvę. Visų mūsų susitelkimo ir vienybės dėka mes ją išsaugojome. Tačiau po 31 metų girdime Lietuvos žemėje gyvenančių žmonių rėkavimus ir įžeidi-

nėjimus. Tai dar labiau skaudina ir neramina.

Sunku patikėti ir suvokti, kad tai vyko tokią mums brangią dieną – kuomet vyko Laisvės gynėjų pagerbimas ir buvo įteikiama Laisvės premija. Jie nesustojo rėkti, klykti net tuomet, kai kalbėjo Laisvės premijos laureatė, viena iš „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ bendradarbių vienuolė Bernadeta Mališkaitė. Tai yra taip žema, kad sunku žodžiais apsaityti. Bet man baisiausia, kad kai kurie žmonės rėkė, šaukė laikydami Lietuvos trispalvę, kuri Sausio 13-osios naktį buvo sulaustyta krauju.

Tie, kurie buvome tą baisią naktį prie Televizijos bokšto, Parlamento ar saugojome Parlamentą iš vidaus, niekada tos nakties nepamiršime. Neįmanoma pamiršti ne tik dėl bausių akimirkų, bet ir dėl šalia buvusių žmonių – kiek gėrio, atjautos, rimties, susitelkimo ir pasiaukojimo buvo visų veiduose. Net ir tuomet, kai prie Parlamento atvyko tankai, jokios baimės neįjaučiau, greičiau buvo vidinis pyktis: „Kodėl jūs taip darote? Juk mes nepuolame jūsų žemės, mes tik norime gyventi laisvoje Lietuvoje“.

Gerai įsižiūrėkite į protestuotojų prie Seimo veidus, kokios išraiškos buvo jų veiduose – pyktis, agresija, nepasitenkinimas viskuo. O ką jie padarėte vardan Lietuvos?

Labai taikliai Sausio 13-osios minėjime pasakė Premjerė Ingrida Šimonytė: „Tai, kad jūs šiandien galite man švilpti, yra iškovotos Laisvės dalis“.

Istorija moka sukti savo ratus atgal, pagrasindama: „Jeigu nebudėsite laisvės sargyboje, ateis svetimieji ir pagrobs ne tik materialinius, bet ir dvasinius turtus, kurie sudaro Tėvynės laisvės ir meilės, valstybės piliečių santarvės ir gerovės pamatą“. Todėl turime dar labiau susitelkti ir budėti laisvės sargyboje.

Albina RAŠKEVIČIŪTĖ.

Laivės kovų dalyvė

Monsinjoro Alfonso Svarinsko

97-osioms gimimo metinėms atminti

*Prieš mirtį kalbėjai,
Kaip mūsų jaunystė praėjo.
Ji brido per kančią juodą,
Per kalėjimus ir Sibiro tundrą.*

*Dar laisvoje tėvynėje užaugom
Lyg paukščiai mūsų miškų,
Svajojom ereliais pakilsim,
Jei reikės, jos Laisvę mes ginsim.*

*Tie miško takeliai,
Kuriais mes klajojom jauni,
Okupantų batais mindžioti,
Man lyg šiol kruvini.*

*Įvykdėme priesaiką –
Ji mums buvo šventa.
Ir mirėme su žodžiu – Lietuva
Stingstančiose lūpose...*

Sveikiname

Sveikiname filialo valdybos narę **Birutę KEINIENĘ**:

*Išaušo giedras jubiliejus,
Sumynės taką per gyvenimo alėją,
Suskynęs puokštę atminimų šilumos.
Lai skamba dainos laimės natomis,
Težydi Tavo dienos, lai šypsosi širdis,
Atveriant naujus gyvenimo vartus,
Paženklintus sėkme ir viltimi!*

LPKTS Telšių filialas

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga sveikiname filialo narius: **Eleonorą GIRDŽIUVIENĘ, Zenoną ŠIMAŠIŲ ir Adolį BENIULĮ.**

Linkime, kad tas siaurutis lieptas tarp vakar ir dabar nesamanotų, nesutretų... kad akys vis ilgėtųsi dangaus, kruopelė žemės, kad delnuos kvepėtų. Telydi Švč. Mergelės Marijos globa ir Dievo palaima.

LPKTS Jurbarko filialas

Popietė vaikams „Eik taip, kaip eina laisvė“

Jurgita MAKARAVIČIENĖ

Vyr. bibliotekininkė

Sausio 12 d. Lentvario bibliotekoje buvo organizuota popietė vaikams „Eik taip, kaip eina laisvė“ Laisvės gynėjų dienai atminti. Bibliotekos erdvės pasipuošė neužmirštuolėmis ir vėliavos spalvomis: geltona, žalia ir raudona. Trečiadienio popietę susirinko gausus būrys moksleivių. Diskusijos metu dalijomės, ką kiekvienam iš mūsų reiškia žodis „Laisvė“. Prisiminėme, kokie yra Lietuvos valstybės simboliai, kalbėjomės, kokie jie buvo prieš 1991 metų įvykius. Vaikai pasakojo, kad Lietuvos Respublikos Seimą, televizijos bokštą, Lietuvos radijo ir televizijos pastatą gynė ne vienas tūkstantis Lietuvos žmonių, tačiau

nedaugelis iš vaikų žinojo ir galėjo pasakyti, kad 1991 metų sausio 13 dieną keturiolika Lietuvos piliečių, viena jauna mergina ir trylika vyrų, atidavė savo gyvybę, kad šiandien galėtume gyventi be baimės, laisvi ir laimingi.

Sausio 13 dienos įvykiams atminti su vaikais gaminome neužmirštuoles, kurios ir namuose primins artimiesiems, kad mūsų laisvę branginame ir už ją esame dėkingi jos gynėjams.

Registravomės ir dalyvavome Laisvės gynėjams atminti – visuotinėje pilietinėje iniciatyvoje „Atmintis gyva, nes liudija“. Bibliotekos languose 8 val. dešimčiai minučių uždegėme vienybės ir atminimo žvakutes.

Paklydę paukščiai

*Lyg sužeisti pasiklydę paukščiai,
Apakę, apkurtinti blaškosi tamsoj –
Tai mūsų tauta ieško – neranda,
Kur ta svajonių Lietuva.*

*O ją nesunku rasti –
Ji kiekvieno lietuvių širdyje.
Ta – kruvinais keliaisėjusi per amžius
Mūsų Lietuva.*

*Iš maldaknygės atėjęs Žodis
Prie ratelio balanės šviesoje,
Ar gi tai nepadedą surasti,
Kur ta mūsų svajonių Lietuva.*

Nukentėjo visa šeima

Tapau partizanų ryšininke Lietuvaite. Slapyvardį pasirinkau pati. Tą 1945-ųjų pavasarį iš Gegužinės klebono S. Rudžionio gavome užduotį išplatinti Žalio Velnio atsišaukimus. Buvo laikai, kai pas mus apsistodavo partizanai, o vėliau ateidavo ir stribai su kareiviais. Šitie rengdavo mūsų kovotojams pasalas. Matyt, kažkas pranešė stribams apie mūsų veiklą, ketinimą platinti uždraustą medžiagą. Visa laimė, kad mama buvo pas Kavaliauskus Paparčiuose, brolis Silvestras gyveno kitur. Pamenu, klijavau juos ant stulpų, pakelės medžių, kaimo trobų.

Tęsiny. Pradžia Nr. 2 (1456)

Kitą dieną po atsišaukimų klijavimo į mokyklą Nepaprėkštoje sugužėjo stribai, mano klasėje nuėmė nuo sienos kryželį ir įmetė į krosnį. Mus su seserimi suėmė ir nuvedė į mūsų namus Antanaičiuose. Jie mus vadino turtuoliais, buožėmis (žinojo, kad mūsų tėvelis nepriklausomybės metais turėjo gražų ūkį, buvo anos valdžios gerbiamas. 1941 m. birželio mėn. sovietams besitraukiant, jis prie trobos buvo iškėlęs Trispalvę). Tėvelis jau buvo suimtas. Kareiviai ir stribai buvo labai pikti, jautėsi pasaulio užkariautojais. Mes buvome nepatikimos. Mums su mama priminė apie savo galias, sakė, kad mes visi atsidursime Sibire.

Neprašyti svečiai jautėsi gal kiek pavargę, alkani. Mama pastatė ant stalo degtinės, geros užkandos, pasakojo jiems, kad praturtėjome savo darbu, samdinių neišnaudojam, tėvelis ilgai ir sunkiai dirbo Amerikoje. „Inkvizitoriai“ kuriam laikui atsipalaidavo, tad nutaikę momentą, mes su seserimi išbėgom pro užpakalines trobos duris ir nukūrėme į netoliese esantį miškelį. Mūsų namas buvo dviejų galų, tad ir dvejas duris turėjo. Greitai užpuolikai tai pastebėjo, pradėjo šaudyti, tačiau mes jau buvom pakankamai nutolusios. Tada jie pyktį išliejo ant mamos: ją koliojo, stumdė, grasino... Ypač žiaurus buvo NKVD leitenantas, matyt, mūsų pabėgimą prilyginęs asmeniniam pralaimėjimui. Su juo gyvenimo keliai mane suves Lukiškių kalėjime...

Per stebuklą išvengė mirties

O tėvelį tą pat pavasarį išvežė į Kutaisio lagerį, Gruzijoje. Ten tuo metu iš Jelšankos lagerio (Rusija, Saratovo sr.) buvo atvežta apie 1900 Lietuvos gyventojų, daugiausia lenkų ir lietuvių, suimtų 1945 m. kovo–birželio mėnesiais. Kaliniai, kurie dar turėjo jėgų, statė automobilių gamyklą, dirbo kitus darbus. Tačiau po poros metų apie 1200 Lietuvos tremtinių buvo perkelti į kitus Rusijos lagerius, kitiems leista grįžti į Lietuvą arba išvykti į Lenkiją.

Tėvelis pasakojo, kad tame lageryje žmonės kasdien mirdavo nuo šiltinės, išsekimo ir ligų. Ir jį tardė, mušė. Gal po poros metų iškankintas tėvelis taip susirgo, kad jau ir gyvybės ženklų nerodė, tad prižiūrėtojai surašė mirties liudijimą ir nuvežė į lavoninę. Po dviejų parų atėjo vargšų kūnus išvežti ir užkasti tranšejoje, o tėvelis buvo dar gyvas... Buvo jau ant mirties slenkščio, bet išsikaptė. Dirbti negalėjo, tad paleido su kitais namo. Jis sugrįžo į savo išniekintus namus, kur gyveno sugrįžusi mūsų motina.

Netrukus mūsų sodyba buvo išdraskyta. Prieš išvežant jį į lagerius, vieną karvę tėvelis sugebėjo nuvesti

pas kaimynus. Likęs turtas buvo konfiskuotas, kaip ir kiti gyvuliai. Troba nugriauta ir perkelta į Nepaprėkštą, kur apgyvendino kažkokios aktyvistės šeimą. Tvartai, šiaudiniu stogu daržinė, pirtis patys greitai sunyko... Šiandien sodyboje telikęs tik vienas medis, kuris dar žaliuoja.

Auksė Miknevičūtė, 1944 metai

Pagelbėjo kunigas

Kai suėmė tėvelį, mes su seserimi nubėgom į Gegužinę pas mūsų parapijos kleboną S. Rudžionį. Kunigas buvo aktyvus partizaninio karo dalyvis, mūsų neatstūmė. (Žinoma, kad 1945 m. liepos 8 d. vykdydami patikrinimą Pajautiškių kaime NKVD darbuotojai surado du štabo bunkerius. Viename iš jų slėpėsi Aleksas Zapkus-Piliakalnis ir kun. S. Rudžionis.) Tada viską kunigui papasakojom, kurį laiką ten dar pagyvenome, tačiau buvo nesaugu. Taip su seserimi atsiradome Čiobiškio vaikų prieglaudoje. Čia dirbo mūsų pažįstamas, buvęs Antanaičių mokyklos mokytojas, tada prieglaudos direktorius Romualdas Augūnas, jis mus ir priėmė. (R. Augūnas buvo suimtas 1946 m. sausio pabaigoje kartu su 22 prieglaudos darbuotojais ir bažnyčios tarnautojais, nuteistas ir išvežtas į lagerius.)

Žinoma, Čiobiškyje reikėjo įsikurti, tad su seserimi įdarbino virtuvėje, atlikome kitus ūkio darbus. Viskai čia labai trūko maisto. Ir šandien akyse matau, kaip jie godžiai valgydavo tą menką maistą. Tuo metu čia buvo įsikūręs DKA štabas su apsauga, dažnai pasirodydavo Jonas Misiūnas-Žalias Velnias. Jie prieglaudos

patalpose turėjo kambarėlį, ten visada stovėjo partizanų sargyba. Bet ir čia buvo nesaugu.

1945 m. naktį iš vasario 4-osios į 5-ąją didelis partizanų būrys buvo apsistojęs Pigonių kaime. Sužinoję apie tai stribai apsupo kaimą. Tada mūsųje žuvo Žalio Velnio žmona Ona Misiūnienė, trys partizanai buvo sužeisti...

Mudvi su seserimi nutarėme pasitraukti iš Čiobiškio vaikų prieglaudos. Stefanija išėjo pas Rusių Rago kaime gyvenusio ir prieglaudoje dirbusio Edvardo Šalkausko tėvus, aš patraukiau į Bagaslaviškį, kur klebonavo iš Palomenės atvykęs kun. Bronislovas Novelskis.

Po mūsų pabėgimo tėvą išvežė į Sibiro lagerius, mama slapta prisiglaudė pas Kavaliauskus Paparčiuose. Namai liko vieni. Kai iš Bagaslaviškio parėjau į savus kraštus, buvo dar žiema,ėjau per judantį Neries ledą. Taip atsiradau Paparčiuose. Tą naktį atsibeldė stribai. Kad manęs neatpažintų, apmuturiavo skudurais, sakė, kad esu ubagė, dokumentų neturiu. Stribai patikėjo.

Tardymų kančios

Kai po poros metų grįžo nukankintas tėvelis, ryžausi įsikurti Antanaičiuose ir aš, tik vis dar slapsčiausi. Sesuo Stefa jau buvo Sibire. Kartą tėvelis ir sako: „Juk tu nieko blogo nepadarai, gal verta nueiti ir pasiduoti Žaslių stribams? Juo labiau kad esi nepilnametė“. Taip ir padariau...

Deja, mane, septyniolikmetę, suėmė, nuvežė į Kaišiadoris, greitai su grupe jaunų žmonių, būsimais bendrablyiais, tarp kurių buvo ir dvi mergaitės, nugabeno Vilniun į Lukiškių kalėjimą. Prasidėjo tie dveji kančios metai.

Uždarė kalėjime į vienutę, kur tik betono grindys, grotuotas langas ir medinis staliukas. Miegu ant grindų, valgyti duoda tik duonos su vandeniu. Naktimis tardo, reikalauja pasakyti to, ko aš ir nežinau, mamos atnešto maisto nepriima. Per du mėnesius taip išsekau, kad kartą nuo grindų nepasikėliau... Nuvežė į ligoninę.

Lukiškėse kartais mums, mergaitėms, leisdavo išplauti koridorius. Kartą pamačiau mirtininkų kameroje sėdintį Antanaičių mokyklos mokytoją Joną Meilutį. Kitą kartą prasišlenkdama sutikau kaimyną iš Antanaičių Praną Markevičių, sumuštą,

kraviną... Dėl to, kad aš per tardymus nekalbėjau, du kartus buvau uždaryta į karcerį. Savaitę praleidau tarp žiurkių, beveik nemaitinama. Sumaniau paskelbti bado streiką, atsisakiau jų atnešamos buizos. Po dviejų parų mane iš karcerio išleido...

Tardyti vežiojo į Trakus. Pamenu ten sutiktus kalinį Stasį Šaką iš Paparčių, dar kažkokį matytą kunigą. Trakuose atsirado tas rusas NKVD leitenantas, nuo kurio Antanaičiuose su seserimi pabėgom. Žiaurus, tardė naktimis, mušė. Rėkė, keikėsi, klausinėjo, bet aš tylėjau... Kai budėdavo kareiviai lietuviai, tie elgdavosi šiek tiek švelniau, tačiau NKVD tardytojai buvo pasirengę nukankinti – reikėjo tik priežasties. Kartą per tardymą tas sadistas NKVD leitenantas padėjo ant stalo metalinį strypą ir bizūną. Klausia, kurį pasirinksiu? Tylėjau ir maniau, kad gyva iš jo nagų neištrūksiu.

Kai užbaigė taip vadinamąją bylą, Vilniuje perdavė mus, gal dešimties žmonių grupę, taip vadinamajam teismui. Nieko baisaus apie mano veiklą nebuvo parašyta, vis dar tylėjau, net kaltinamojo akto nepasirašiau. Tardytojai liko nepatenkinti, tačiau tai mane išgelbėjo nuo tolimesnių kančių. Teismas nutarė gražinti bylą papildymui, nes mano kaltė nebuvo įrodyta. Kiti bendrablyiai buvo nuteisti 7–10 metų lagerių su tolimėse tremtimi. Tačiau ir toliau užsišpyrusiai tylėjau, bet kitas tardytojas buvo jau švelnesnis. Verbavo... Nieko nekalbėjau, tad jiems nieko nebeliko, kaip mane, nepilnametę mergaitę, paleisti.

Grįžau iš Lukiškių į Antanaičius. Tuo metu Silvestras dirbo agronomu, gyveno Kaišiadoryse, paskui perkėlė į Pagojų netoli Ariogalos. Ten išvykau ir aš. Vyko didysis 1948 m. tremimas. Slapstėmės. Išvežė mane į Žemės ūkio akademijos mokomąjį ūkį. Susipažinau su veterinarijos felčeriu Stanislovu Burba. Ištekėjau. Gyvenimas mus mėtė po Lietuvą, gyvenom ten, kur jis dirbo. Pagaliau atsiradome Kelmėje, pasistatėme namą, užauginome dukterį Birutę, turiu du anūkus ir penkis proanūkius.

Stefanija iš lagerio sugrįžo 1957 metais, mama iš tremties – 1958-aisiais. Apsigyveno Kelmėje. Bet ir ten mus susirado. Pradėjo domėtis mūsų šeimomis, atėjo kartą naktį, mane atpažino, grasino, gąsdino...

Atėjo 1983-ieji. Prasidėjo savųjų netektys. Pirmoji mirė mama, po jos – Silvestras, tuo metu gyvenęs Kaune, paskui tėvelis, sesuo Stefanija. Iš mūsų šeimos likau viena su artimais giminaičiais...

Kalėjimas mane užgrūdino, gyvenau mokykloje mokytui ir įsisavintu tikslu: „Viskas Dievui ir Tėvynei!“ Tai išliko visam gyvenimui, net per 1991 metų Sausio įvykius, kai, būdama jau 62 metų, važiauvau su dukterimi iš Kelmės budėti prie Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos. Mačiau sovietinių kareivių sužalotus žmones...

(Bus daugiau)

**Parengė
Stanislovas ABROMAVIČIUS**

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarui Jonui Vileišiui – 150

(atkelta iš 1 psl.)

Gimę gausioje Pasvalio ūkininkų Vincento ir Agotos šeimoje, iš 10 vaikų išsiskyrė drąsa ir išmintimi. Nuo mažų dienų siekė mokslo, išsilavinimą įgiję Peterburgo ir Maskvos universitetuose broliai sau kėlė tikslą dirbti Lietuvai: žadinti lietuvių, atkurti laisvą žodį, atgauti spaudą, sugrąžinti į bažnyčias lietuviškus pamokslus ir giedojimus, sukurti nepriklausomą demokratinę Lietuvą.

Jonas Vileišis gimė 1872 m. sausio 3 d. Medinių kaime (dabar Pasvalio r.). Jis buvo jauniausias, vienuoliktasis, šeimos vaikas. J. Vileišis pradžios mokslus „krimto“ pas daktorių, vėliau mokėsi savarankiškai. 1884 metais įstojo į Šiaulių gimnaziją. Nuo 1891 m. studijavo Sankt Peterburgo imperatoriškajame universitete, Fizikos ir matematikos fakultete, o nuo 1894 m. pasirinko teisės studijas. Teisės studijų pasirinkimą paskatino tame pačiame mieste gyvenantis brolis inžinierius Petras. Jonas dalyvavo Petrapilio lietuvių studentų draugijos veikloje ir 1895–1897 m. jai vadovavo. Nuo 1895 m. rašė straipsnius į „Varpą“, talkino lietuviškų spaudinių leidybą Mažojoje Lietuvoje finansavusiam broliui.

Veikla Lietuvoje

Baigęs studijas 1898 m. Jonas Vileišis grįžo į Lietuvą. Apsigyvenęs Vilniuje, pradėjo dirbti iškilaus visuomenės atstovo advokato Tado Vrublevskio padėjėju. Tuo laiku lietuvių tautinis judėjimas apėmė vis platesnius visuomenės sluoksnius. Kartu su broliais Petru ir Antanu, kunigu Juozapu Ambraziejumi, Donatu Malinausku ir kitais vietos inteligentais įsteigė draugiją „Dvylika Vilniaus apaštalu“, puoselėjusią lietuviškas tradicijas, gynusią lietuvių teises skaityti bei melstis gimtąja kalba. 1901 m. jos nariams pavyko pasiekti, kad bent vienoje, Šv. Mikalojaus, bažnyčioje tikintieji galėtų melstis lietuviškai. Jonas Vileišis su žmona Ona užaugino penkis vaikus: Aleną, Birutę, Ritą, Petrą ir Kazį.

Jonas Vileišis buvo aktyvus ne tik visuomenės veikėjas, lankė paskaitas Berlyno, Briuselio, Paryžiaus Sorbonos universitetuose, daug prisidėjo įrengiant Lietuvos ekspoziciją 1900 m. Paryžiaus pasaulinėje parodoje. Grįžęs į Vilnių, rėmė slaptą lietuviškos spaudos leidybą ir platinimą, rengė publikacijas „Varpo“ ir „Ūkininko“ laikraščiams. 1900–1901 m. žiemą jis su kitais aktyviais lietuvių visuomenės atstovais surengė pirmąjį Vilniaus lietuvių vakarą. Jo vadovaujamas komitetas pasirūpino, kad Naumiestyje (dabar – Kudirkos Naumiestis) ant poeto ir publicisto, „Varpo“ redaktoriaus Vinco Kudirkos kapo būtų pastatyta paminklinė skulptūra. 1902 m. J. Vileišis dalyvavo varpininkų suvažiavime, buvo 1906 m. parengtos Lietuvių demokratų partijos programos bendraautorius.

1905 m. gruodžio 4–5 d. Jonas

Vileišis dalyvavo organizuojant Didįjį Vilniaus Seimą ir rengiant šio suvažiavimo nutarimus.

Buvo principingas

1906 m. Jonui Vileišiui buvo pripažintas prisiekusiojo advokato statusas. Jis talkino steigiant daugelį lietuviškų švietimo, kultūros, mokslo ir ekonominių draugijų: „Vilniaus kanklės“, „Aušra“, „Žiburėlis“, „Rūta“, Lietuvių mokslo draugiją ir Lietuvių

Jonui Vileišiui paminklas Laisvės alėjoje, Kaune

Broliams Vileišiams paminklas Vilniuje

dailės draugiją, Lietuvių vartotojų draugiją, Liaudies pramonei remti draugiją, Lietuvių kredito draugiją, Lietuvių ūkininkų bendrovę. Buvo veiklus jų narys. 1907 m. J. Vileišis prisidėjo rengiant Pirmąją lietuvių dailės parodą. Rūpinosi lietuviškų laikraščių leidyba, redagavo „Lietuvos ūkininką“, „Vilniaus žinias“, nuo 1909 m. – „Lietuvos žinias“. 1912 m. Vilniaus miesto savivaldybei nutarus Pilies kalne įrengti miesto vandentiekio kolektorių, kartu su Jonu Basanavičiumi ir Donatu Malinausku įteikė protesto notą, išsamiai argumentavo vietos istorinę vertę.

J. Vileišis buvo vienas iš keturių Lietuvos Tarybos narių, išstojusių iš jos 1918 m. sausio 26 d. ir protestavusių prieš Lietuvos Tarybos įsipareigojimus Vokietijai uzurpuojant

Steigiamojo Seimo teisę nustatyti Lietuvos valstybės pamatus ir jos santykius su kitomis valstybėmis. Visi 20 Lietuvos Tarybos narių 1918 m. vasario 16 d. balsavo už grįžusių narių – J. Vileišio, Mykolo Biržiškos, Stepono Kairio ir Stanislovo Narutavičiaus – siūlomą Lietuvos Nepriklausomybės Akta be Lietuvos įsipareigojimų Vokietijai.

Jonas, vienintelis iš trijų aukštųjų mokslus baigusių ir didžiai nusipelnusių Lietuvai Vileišių vaikų, paliko pluoštą prisiminimų apie gimtąjį Medinių kaimą (Pasvalio r.). Jame gyveno nemažai pasiturinčių ūkininkų. Šeimose augo daug vaikų. Žmonės buvo draugiški, vienas kitam talkininkavo žemės ūkio darbuose bei atsitikus nelaimėi. Lankydavo vieni kitus švenčių metu, kartu ir švėdavo. Skambėdavo kaime lietuviškos dainos. Sodybas puošė gėlių darželiai ir dailiai išdrožinėti mediniai kryžiai. Jono atmintyje gimtojo kaimo dainos buvo gyvos visą gyvenimą. Kaip savo atsiminimuose rašė jauniausioji jo duktė Rita Agota Vileišytė-Bagdonienė (g. 1920 m.), gyvenanti JAV, tėvelis jai dažnokai dainuodavo lietuvių liaudies dainas, išmoktas Medinių kaime. Taip pat pasakodavo apie savo motiną Agotą Mačėnaitę-Vileišienę, labai gerą ir išmintingą moterį.

skelbimo. 1917-ųjų rugsėjo pabaigoje Vilniuje buvo sušaukta konferencija, išrinkusi 20 asmenų Lietuvos Tarybą, į kurią įėjo ir J. Vileišis. 1918 m. vasario 16-osios rytą visi Tarybos nariai susirinko Vilniuje ir vidurdienį pasirašė Lietuvos Nepriklausomybės Akta, kurio pirminį tekstą, manoma, parengė J. Vileišis. Jis pasirašė aštuntas.

Prasidėjo Lietuvos valstybės kūrimas. J. Vileišis kurį laiką užėmė ministro pirmininko pavaduotojo ir vidaus reikalų ministro postus, vėliau buvo finansų ministru. Pusantrų metų praleido JAV. Ten organizavo Amerikos lietuvių finansinę paramą Lietuvai, sukūrė Lietuvos atstovybę Amerikoje ir atkakliai siekė, kad JAV vyriausybė greičiau pripažintų Lietuvą *de jure*.

Lenkams okupavus Vilnių ir Vilniaus kraštą, J. Vileišis persikėlė į Kauną ir dešimt metų (iki 1931 metų vasaros) ėjo Lietuvos laikinosios sostinės burmistro pareigas. Tuo metu jis buvo gausios penkių vaikų šeimos tėvas. Matyt, tokiai šeimai įsikurti Kaune nebuvo lengva. Žmona Ona Vileišienė su dviem mažaisiais vaikais apsigyveno Girsteitiškio dvare (Molėtų r.), kurį J. Vileišis buvo pirkęs 1914 m. Žiemą jie dažnai apsilankydavo Kaune. Vaikiškoje Ritos atmintyje pasiliko tokia tėvo, tai yra Kauno miesto burmistro, butis: ilgas siauras kambarys, jame stovėjo siaura lovelė, maistas buvo pašildomas ant šnypščiančio primuso. Beje, Girsteitiškio dvare J. Vileišio rūpesčiu 1923 m. buvo įsteigta pradinė mokykla, kurią lankė jo ir netoliese gyvenančių valstiečių vaikai.

J. Vileišis padėjo Lietuvos savivaldos pamatus. Biografų teigimu, jam vadovaujant Kauno savivaldybei, miestas išgyveno didžiausią visų sričių pažangos laikotarpį ir iškilo, galima sakyti, iki Europos didmiesčių lygio. 1933 m. pradžioje Lietuvos prezidentas Antanas Smetona J. Vileišį paskyrė Valstybės Tarybos nariu ir pavedė jam rengti Lietuvos civilinio kodekso projektą.

Valstybės veikla

1918 m. gruodžio 18 d. tapo antrosios, Laikinosios Lietuvos Vyriausybės, vadovaujamos Mykolo Sleževičiaus, vidaus reikalų ministru. Eidamas šias pareigas, suorganizavo savivaldybių veiklą, rūpinosi, kad kiekvienoje apskrityje dirbtų po gydytoją, paskelbė Kooperacijos bendrovių ir sąjungų įstatymą, parengė šaukimo į kariuomenę taisyklės. Per du su puse mėnesio savo žinybai nustatė pagrindines funkcionavimo gaires. Antroji Vyriausybė išsilaikė iki 1919 m. kovo 12 d.

Ketvirtajame M. Sleževičiaus Ministrų kabinete ėjo finansų ministro pareigas. Ieškodamas užsienio paramos besikuriančiai Lietuvos valstybei, parengė valiutos reformą, bet, atsisakęs Vyriausybei, ji taip ir nebuvo įgyvendinta.

(keliamo į 8 psl.)

Baltai pražydusi nekaltybės lelija

Gintaras LUČINSKAS

1970 m. gegužės 24 d. Dzūkija apskriejo žinia, kad, gindama savo garbę, žuvo dvidešimtmetė Danutė Burbaitė, kilusi iš Lazdijų rajono, Burbų kaimo.

Danutės tėvai: Vladas ir Ona (Bacanskaitė) buvo dori žmonės. Jų namuose ilgą laiką rinkdavosi kaimynai giedoti „mojavų“, jaunimas organizuodavo pasilinksminimus. Tradiciniame kultūros židinyje, Vladio Burbos namuose, buvo įkurta ir pradinė mokykla, kurią, sulaukusi 6 metų amžiaus, lankė ir Danutė.

Danutė gimė 1950 m. liepos 12 d. Ji turėjo du brolius ir tris seseris. Septynerių motina ją parengė Pirmajai Komunijai. Nuo to laiko Danutė pamilo Dievą, dažnai lankė Kapčiamiesčio parapijos bažnyčią, namuose kasdien, kaip visi šeimos nariai, meldėsi. Šventadieniais dalyvaudavo šv. Mišiose.

Burbų šeima kaimynams buvo sugyvenimo ir religinio auklėjimo pavyzdys. Spalio mėn. būdavo bendrai kalbamas rožinis, Advento laikotarpiu – giedamos valandos. Tėvas mėgdavo vaikams pasakoti kūrinius iš Šventosios Istorijos, paskaityti religinio turinio knygų. Tokioje aplinkoje augdama, Danutė anksti išmoko atskirti tikrąsias vertybes, branginti dorus ir taurius papročius.

Danutė lankėsi jaunimo pasilinksminimuose, bet jos rimta, tauri laikysena žadindavo kitų pagarbą. Danutė, kaip ir dauguma jos amžiaus mergaičių, svajoto sukurti šeimą, buvo susižadėjusi su rimtu jaunuoliu, kolūkio agronomu Vytautu Stravinsku.

Vidurinėje mokykloje Danutė mokėsi vidutiniškai, buvo gera, drausminga, mandagi mergaitė. Baigusi Kapčiamiesčio vidurinę mokyklą, įstojo į Kauno žemės ūkio technikumą. Mokydamasi Kaune, gyveno bendrabutyje. Kambario draugės Danutė pamilo už jos gerumą, jautrumą, giedrią nuotaiką. Kiekvienai ji rasdavo paguodžiantį ir padrąsinantį žodį. Mielai dalydavosi paskutiniu kąsniu. Gera ji buvo ir tėvams: klusni, darbšti, paslaugi. Mėgo darbą, tvarką, paprastumą, kuklumą. Niekad neįkyrėdavo tėvams, prašydama geresnio drabužio ar panašiai.

1970 m. gegužės 23 d., šeštadienį, Danutė kartu su drauge Emilija Subačiūte iš gimtojo kaimo išvyko autobusu į tėviškę. Išlipusios netoli vieškelio, einančio iš Veisiejų į Kapčiamiestį, pasiprašė sunkvežimio vairuotoją jas pavežti iki Semaškų – arčiau namų. Be vairuotojo, kabinoje buvo dar vienas jaunas vyras. Merginos sulipo į sunkvežimio kėbulą, ir mašina nuvažiavo. Kai joms reikėjo

Danutė Burbaitė

išlipti, sunkvežimis nesustojo, bet važiavo šunkeliu vis giliau į mišką. Buvo 9 val. vakaro. Temo. Merginos suprato, kas jų laukia, kai prieš jų važiavimą vyrai vežasi jas į mišką. Danutė ir Emilija dar bandė stabdyti mašiną, bet niekas į tai nekreipė dėmesio. Tada merginos turėjo skubiai apsispręsti: rizikuoti gyvybe, sveikata ar nekaltybe. Dorų merginų širdys suplakė tuo pačiu ryžtu, kaip buvo prantintose plakti gimtojo lizdo aplinkoje, pajutus kiekvieną pavojaus šešėlį jų dorai. Mirti, bet nepasiduoti. Danutė pirmoji šoko iš mašinos per užpakalinį bortą ir, galva atsitrenkusi į žemę, liko gulėti ant kelio.

Emilija dar bandė stabdyti sunkvežimį, bet iš kabinos pasigirdo juokas. Tada ir Emilija šoko per šoninį bortą. Jos šuolis buvo laimingesnis: ji tik susižeidė koją. Palikusi skausmuose besiblaškančią draugę, Emilija nubėgo ieškoti pagalbos artimiausioje sodyboje. Iš Veisiejų atvykusi greitosios pagalbos mašina nugabeno Danutę į ligoninę, kur ji po kelių valandų mirė. Danutė paliko liūdinčius tėvus, brolius, seseris, sužadėtinį, kaimo jaunimą, mokslo drauges ir draugus. Viską ji paliko, viską atidavė – paaukojo ant švento aukuro: žydintį pavasarį, ir patį gyvenimą. Tik vieną brangenybę pasiliko – išsinešė su savimi į Amžinybę baltai pražydusią nekaltybės leliją.

Gegužės 27 d. Danutės laidotuviuose dalyvavo minios žmonių. Ypač daug buvo jaunimo. D. Burbaitės palikus prigludę Kapčiamiesčio kapinės, kuriose ilsisi palaidota kita mergaitė, liaudies didvyrė, 1831 m. sukilimo dalyvė, grafaitė Emilija Pliaterytė. Karžygiška Danutės mirtis visus jaudino, graudino ir žadino jai pagarbą. Gandas apie ją pasklido Dzūkijoje.

Danutės Burbaitės heroizmas darosi suprantamas tik žinant tas idėjas, kurios liaudyje buvo iš kartos į kartą perduodamos kaip švenčiausios tra-

Ilsėkitės ramybėje

Antanas Seikalis
1933–2022

Mirė žurnalistas, rašytojas, visuomenininkas, apdovanojamas Vyčio kryžiaus ordino Riterio kryžiumi, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių, Sausio 13-osios, Politinių kalinių ir tremtinių bendrijos „Vilties žvaigždė“, A. Sacharovo žmogaus teisių gynimo medaliais. Pelnęs Lietuvos žurnalistų draugijos Stasio Lozoraičio premiją. Buvo Lietuvos žurnalistų draugijos narys, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos narys, Lietuvos spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo ekspertas.

1950 m. suimtas, Maskvos Ypatingojo teismo nuteistas 10 m. kalėti už antisovietinių nuotaikų skleidimą ir ryšininko pagalbą Lietuvos partizanams. Kalėjo Altajaus, Omsko, Kazachstano lageriuose. 1955 m. grįžo į Lietuvą. Sovietiniam režimui silpnėjant, 1989 m. baigė žurnalistikos studijas Vilniaus universitete. Dirbo Lietuvos (valstybiniame akademiniam) nacionaliniame dramos teatre direktoriaus pavaduotoju. Atgimimo metu vadovavo kultūros ir teatro susivienijimui „Sietynas“, rengė tuomet svarbių Lietuvai knygų leidybą: B. Brazdžionio „Poezijos pilnatis“, Lietuvos albumą, V. Biržiškos sudarytą 3 tomų leidinį „Aleksandrynas“ ir t. t. Dalyvavo Tremtinių ir politinių kalinių grįžimo fondo veikloje ir ekspedicijose po tremčių ir lagerių vietas. Organizavo paminklų statybą žuvusiems patriotams ir tremtinių grįžimą į tėvynę. Dirbo žurnalistu spaudoje ir televizijoje, rengė tremtiniams skirtą ciklo „Sugrįžimai“ laidas, susidomėjęs tautiečių gyvenimu išeivijoje, keliavo po Ameriką, dalyvavo susitikimuose, filmavo, kūrė televizijos laidas.

Juozas Montvila
1948–2022

Gimė Tauragės r., Burbiškių kaime. 1949 m. šeima ištremta į Irkutsko sr., Taišeto r. 1956 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Tauragėje. Dirbo Tauragės miškų urėdijoje.

Palaidotas Tauragės mst. kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris ir sūnus bei artimuosius.

LPKTS Tauragės filialas

Užjaučiame

Nuoširdžiai užjaučiame ilgametę filialo tarybos narę, buvusią tremtinę **Eugeniją Mockaitienę**, mirus žentui, ir buvusią tremtinę **Ireną Rugienę**, mirus vyrui. Tegul mūsų nuoširdi užuojauta palengvins Jums brangaus artimo žmogaus netekties skausmą. Dvasios stiprybės Jums abiem.

LPKTS Jonavos filialas

Nuoširdžiai užjaučiame ilgametį filialo valdybos ir tarybos narį **Rimantą Stoškų**, mirus sūnui Ringaudui. Laikas gydo žaizdas, tik išėjusio žmogaus nesugrąžins. Užjaučiame ir linkime dvasinės stiprybės.

LPKTS Tauragės filialas

Skaudžią netekties valandą, mirus Motinai, nuoširdžiai užjaučiame LPKTS Pakruojo filialo pirmininkę **Eriką Kižienę** ir jos artimuosius.

Imam gėlą širdin ir dalijam perpus,

Gal maža dalele ji lengvesnė Jums bus.

LPKTS Pakruojo filialas

Mirus buvusiai tremtinei, LPKTS Jonavos filialo narei Aldonai Vaitelienei, skaudžią netekties ir liūdesio valandą užjaučiame dukteris Vaivą ir Vytę bei anūkę Astą ir kitus artimuosius. Tegul mūsų nuoširdi užuojauta palengvins jums brangios mamytės netekties skausmą.

LPKTS Jonavos filialas

dicijos. Jos šimtmečiais buvo gerbiamos, saugomos, tapo tvirta atrama, siekiant gėrio ir grožio idealų.

Ne vienam gal keista, kodėl Danutė šoko iš važiuojančio sunkvežimio? Argi ji nesuprato, kad toks šuolis gali baigtis mirtimi? Tikriausiai suprato. Bet ji suprato ir skautumo

bei mergaitės garbės vertę, ir tai spontaniškai nulėmė jos poelgį. Tiesa, merginos reakcija buvo spontaniška, tačiau ne atsitiktinė. Tikinti šeima subrandino jai stiprų doros pajautimą ir kilnius religinius jausmus.

D. Burbaitės pavardė yra įrašyta XX amžiaus kankinių martirologe.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218
El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com
El. p. lpkts@lpkts.lt

2 spaudos lankai. Tiražas 900 egz.
Kaina 0,90 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų,
tremties ir tautos netekčių
atspindžiai“ remia
(2022 m. skirta 15000 eurų)

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarui Jonui Vileišiui – 150

(atkelta iš 6 psl.)

Ketvirtajai Vyriausybei taip pat pavyko suformuoti dešimties tūkstančių karių kariuomenę, apsiginti nuo Raudonosios armijos, perimti iš vokiečių krašto administravimą, sudaryti funkcionuojantį valstybės aparatą.

1919 m. tapo Lietuvos valstybės atstovu JAV. Svarbiausias jo tikslas buvo gauti Lietuvos pripažinimą *de jure*, užmegzti nuolatinis finansinius ir prekybinius ryšius bei rinkti aukas Amerikos lietuvių bendruomenėse. Nors visų užduočių įvykdyti ir nepasisekė, tačiau sėkmingai buvo sprendžiamos finansinės ir organizacinės problemos – surinko per 1,8 mln. dolerių aukų, suvienijo susiskaldžiusius partijos lietuvius. 1922 m. J. Vileišis išrinktas į I Seimą.

Kauno burmistras

Nuo 1921 m. rugsėjo 30 d. iki 1931 m. liepos 2 d., eidamas Lietuvos laikinosios sostinės burmistro pareigas, visą šeštąjį savo gyvenimo dešimtmetį J. Vileišis atidavė Kaunui. Vadovaujant Kauno savivaldybei, miestas gyveno didžiausią visų sričių pažangos laikotarpį ir iškilo iki Europinio lygio miesto.

Daugiau kaip 15 milijonų litų kainavusi vandentiekio ir kanalizacijos įmonė, nuo 18 iki 40 kvadratinų kilometrų praplėstas miesto plotas, pastatyta daugiau kaip 2500 įvairios paskirties pastatų, trys gelžbetoniniai tiltai per Nemuną ir Nerį (Aleksoto, Vilijampolės ir Panemunės), išgrįstos ir išasfaltuotos pagrindinės gatvės, archajiškąjį arklių tramvajų, vadinajamą „konkę“, pakeitęs autobusų susisiekimas, suplanuoti priemiesčiai, naujos aikštės ir parkai, aptvarkyta sanitarija, padėti pagrindai socialinės apsaugos sistemai, pastatytos trys

modernios pradinės mokyklos, Vinco Kudirkos viešoji biblioteka ir kt. Tai toli gražu ne visas sąrašas naujovių Kauno gyvenime, susijusių su J. Vileišio vardu. Jis išvedė Kauną į tarptautinę areną, užmegzdamas ryšius su daugelio užsienio sostinių savivaldybėmis. Respublikos prezidento aktu nuo 1933 m. vasario 1 d. paskirtas Valstybės Tarybos nariu. Ši institucija buvo įsteigta 1928 m. kaip patariamasis organas prie Prezidento įstatymų sumanymams rengti bei veikiančioms įstatymams tvarkyti. J. Vileišiui buvo pavesta rengti Lietuvos ci-

pareigų dar dirbo Vytauto Didžiojo universiteto dėstytoju.

1940 m. įvykiai sukrėtė visus, o ypač J. Vileišį. Nepriklausoma Lietuvos valstybė jo akyse buvo okupuota ir aneksuota. Skaudžių išgyvenimų sukėlė artimųjų trėmimas į Sibirą. Iš didelės Vileišių giminės buvo deportuota apie dvidešimt žmonių, du iš jų mirė, į Lietuvą nebegrįžo. Šie sukrėtimai labai paveikė J. Vileišio sveikatą.

J. Vileišis mirė 1942 m. Kauno Raudonojo Kryžiaus ligoninėje, palaidotas Vilniaus Rasų kapinėse, Vi-

sausio 27 d. išrinko J. Vileišį savo garbės nariu.

Atminimo įamžinimas

2017 m. atidengiant pirmojo Kauno burmistro Jono Vileišio skulptūrą Kaune, atvykusi iš JAV Kauno burmistro duktė Rita Vileišytė-Bagdonienė pareiškė: „Man malonu būti čia. Atvykau iš Amerikos padėkoti už visas pastangas, kurias jūs įdėjote, kad mano tėvelis būtų pagerbtas, nors mano tėvelis pats sau garbės niekada neieškojo. Ši skulptūra mano tėvelį vaizduoja žengiantį pirmyn, visuomet nusiteikęs gerai“.

Miesto valdžia nusprendė, kad J. Vileišio skulptūra miestiečius turi pasitikti būtent prie Centrinio pašto, nes vienu pagrindinių tarpukario moderniosios architektūros perlų laikomi pašto rūmai buvo statyti būtent šio burmistro vadovavimo miestui metu. 2,4 metro aukščio Vokietijoje išlietas skulptoriaus K. Balčiūno kūrinys atspindi istorinę asmenybę, užtikrintai žengiančią pirmyn, tiksliai atkurtais veido bruožais, to laikmečio drabužiais, galvą dengiančiu cilindru, lazdele ir autentišku portfeliu.

Lietuvai švenčiant savo 100-mečio gimtadienį, 2018 m. Kauno rajone, Žalgirio pergalės parke, įkurta 1918 m. Vasario 16-osios Akto signatarų garbei „Signatarų ažuolų aleja“. Čia pasodinta kiekvienam signatarui po ažuoliuką. Signataro Jono Vileišio garbei pasodinti ažuoliuką atvyko Vileišių anūkai, proanūkiai ir vaikaičiai. Vienas iš Vileišių anūkų Gediminas Tursa parko valdybai padovanojo savo išleistą prisiminimų knygą „Iš Sibiro tremties į medžioklės ūkio dirvonus“.

Parengė

Gintautas TAMULAITIS

J. Vileišio anūkui Gediminui Tursai parko pirmininkas G. Tamulaitis įteikia dokumentą apie signataro Jono Vileišio garbei pasodintą ažuoliuką Žalgirio pergalės parke, „Signatarų ažuolų alejoje“. Kauno r., Cinkiškiiai, 2018 m.

vilinio kodekso projektą. Šio darbo ėmėsi su jam būdingu entuziazmu ir kruopštumu. Mokėdamas užsienio kalbų jis naudojo gausią kitų kraštų literatūrą, todėl darbas buvo produktyvus. 1933–1940 m., be burmistro

leišių šeimos kopylčioje.

J. Vileišio darbai ir nuopelnai valstybei buvo įvertinti Vytauto Didžiojo II laipsnio ordinu, kuriuo jis apdovanotas 1934 m. rugsėjo 8 d. Lietuvos teisininkų draugija 1940 m.

Literatūrinė popietė „Per skausmą į laisvę“ Grendavėje

Regina KARPIČIENĖ

Sausio 13-osios rytą, kai laukus dar gaubė sutemos, Grendavės bibliotekos languose sužibo žvakių liepsnelės, primindamos, kad tai ne eilinė diena. Prisijungdami prie pilietinės iniciatyvos „Atmintis gyva, nes liudija“, kuri Lietuvoje vyksta jau penkioliktą kartą, dešimčiai minučių uždegėme vienybės, pergalės ir Lietuvos laisvės gynėjų atminimo žvakutes.

Plazdenančios ugnelės atgaivino mummyse prisiminimus apie tuos tragiškus 1991 m. sausio 13-osios įvykius, kurie pareikalavo nemažai aukų: apie 700 žmonių buvo sužeisti, 14 žuvo. Dėl to mes neturime pamiršti, kad laisvė – tikrasis visos tautos laimės ir gerovės šaltinis, suteikiantis galimybę augti ir tobulėti. Lietuvių tautos laisvė išpirkta Lietuvos žemės vaikų gyvybėmis, paaugotomis mūsų visų gerovės vardan.

Vėliau bibliotekoje vyko literatūrinė popietė „Per skausmą į laisvę“, kurios metu tylos minute pagerbėme nepamirštamą kovotojus už laisvą Lietuvą, kurie negailėdami savęs pasiaukoję švie-

sesnei Tėvynės ateičiai.

Renginio metu dalyviams buvo pristatyta spaudinių paroda, atspindinti tos košmariškos nakties įvykius, vykusius prieš 31-erius metus. Labiausiai visus sudomino J. Gird-

vainio knyga „Dainuojanti revoliucija Vilniaus barikadose“, kurios puslapiuose patalpintos nuotraukos ir įvykių dalyvių autentiški pasakojimai-liudijimai, bylojantys apie šią skaudžią ir didvyrišką valstybės istorijos atkarpa.

Lietuvos laisvės gynėjų vardai amžiams liks įrašyti ne tik mūsų atmintyje, bet ir ateinančių kartų gyvenimo puslapiuose.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2022 metams

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 24 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškinių, paskambinus informacijos telefonu 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mėn. – 3,81 €; 3 mėn. – 11,46 €; 6 mėn. – 22,92 €.

